

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Тодор Димитров Тагарев,
Институт по информационни и комуникационни технологии, Българска академия на науките,
професор в научното направление 5.2. „Електротехника, електроника и автоматика“, научна
специалност „Приложение на принципите и методите на кибернетиката в различни области на
науката“

за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление професионално
направление: 9.1. Национална сигурност, научна специалност „Организация и управление
извън сферата на материалното производство“, с кандидат **Албена Иванова Попова**.

Кандидатът е представил дисертационен труд на тема „Изследване ефективността на
система за управление на сигурността на летище“ и автореферат към него. Темата е актуална
от практическа гледна точка. Първо, задачата за гарантиране на сигурността на гражданско
летище се решава в условията на разнообразни предизвикателства и заплахи, включително от
страна на терористични организации, които не биха се поколебали да използват всички
достъпни начини и средства за да причинят максимални поражения и човешки жертви. И
второ, гарантирането на сигурността се извършва като част от цялостната организация и
управление на летището – изключително комплексна задача сама по себе си, особено предвид
нарастващите потоци от пътници и товари (преди пандемията от Ковид и вероятно след
нейното затихване). Решаването на тази сложна задача предполага използване на съвременни
научни подходи и методи и дава възможност за тяхното адаптиране, прилагане и оценка на
ефективността им.

На тази основа авторът очертава текущото състояние и дефинира целта на
дисертационния труд, а именно повишаване на ефективността на системата за управление на
сигурността на летище, разглеждана като част от цялостния процес на организационно
управление. За постигането на тази цел, авторът коректно и пълно дефинира четири основни,
логически обвързани изследователски задачи, свързани с теоретичната концептуализация на
авиационната сигурност и предпоставките за постигането ѝ, анализ на състоянието и
дефиниране на конкретни практически проблеми, създаване на модел на система за
управление, който позволява решаването на тези проблеми, валидиране на модела и
разработване на инструменти, подпомагащи неговото внедряване. Трябва да се подчертае, че
в дисертацията проблемът на сигурността се разглежда комплексно, като в „авиационната
сигурност“ се включват не само физическата сигурност – основен проблем до момента, но и
информационната сигурност, киберсигурността, логистична сигурност и други аспекти.

Избраните изследователски методи съответстват на така поставените изследователски
задачи. След като прецизира основната използвана терминология, авторът прави исторически

анализ на казуси с фокус върху инциденти с терористичен характер. Посочени са и конкретни мерки за повишаване на сигурността на летищата, въведени като задължителни след специфични инциденти. Проследява се еволюцията на разбирането на проблемите на летищната сигурност в специализираната научна литература и как това разбиране е отразено в международни документи – международни конвенции, протоколи към тях, регламенти на Европейския съюз и документи на Международната организация за гражданска авиация (ICAO) и Международна асоциация за въздушен транспорт (IATA). Анализирани са приложимостта на серията стандарти ISO 9000 за ефективен мениджмънт. На тази основа, както авторът коректно посочва, преди около десетилетие международните организации въвеждат изискването за системен подход към авиационната сигурност и хипотезата, че сигурността трябва да се управлява. Така в заключителната част на първа глава се дефинират понятията „система за управление на сигурността“, основни процеси, ключови роли и отговорности, основни компоненти и елементи, понятията „ефективност“ и „ефикасност“ и съвременни методи за измерването им.

Във втора глава е направен пълен и оригинален анализ на текущото състояние на летищната сигурност с използване на системния подход, включително за влиянието на вътрешни и външни фактори. По утвърдени методики е извършен PEST анализ чрез анкети и интервюта с експерти и „мозъчна атака“, т.е. анализ и оценка на политическите, икономическите, социалните и технологичните фактори, влияещи върху функционирането на системата за авиационна сигурност. Така са получени нови резултати за влиянието на голям брой фактори, заедно със статистическо измерване на получените оценки. След това са представени резултати от анализ на силните, слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) за системата за сигурност, произтичащи от общата организационна среда. Отново авторът използва статистически апарат, съответстващ на сложността на решавания проблем. Получените резултати са оригинални, имат важно практическо значение и поставят стабилна основа за моделирането и верификацията на системата за управление на летищната сигурност.

При разработването на съответния модел се използват известни теоретични подходи и стандарти. Моделът е ориентиран към организационните процеси и е развит в достатъчна за практически цели пълнота. Разработена е матрица на риска, оценяван за различни сценарии – иновативен елемент в системата за управление на сигурност на летище. Тези оценки служат за взимане на решения за управление на риска чрез предприемане на различни мерки за повишаване на сигурността в един „непрекъснат“ процес. Това е съвременен (state-of-the-art) подход, и авторът умело го прилага по отношение на обекта на изследване.

Кандидатът не се задоволява само с разработването на модел за непрекъснато повишаване на сигурността, но и адаптира съвременни инструменти – стратегическа карта, балансирана система от показатели и стратегия, които да подпомогнат практическото му внедряване.

Кандидатът е представил списък с пет публикации по темата на дисертацията, от които четири публикувани и една под печат. Всички са на български език и са включени в български рецензирани поредици или сборници с доклади, представени на конференции („кръгла маса“). Една от публикациите е в съавторство с научния ръководител, а четири са самостоятелни,

което е индикатор за достигнатия капацитет за самостоятелно разработване на важни за практиката проблеми на високо научно равнище.

Няма данни за цитирания на публикации на кандидата. Едно възможно обяснение е силно разределения научен календар в условията на пандемия, при което възможностите за запознаване на професионалната общност с изследователските постижения на г-жа Попова са силно ограничени.

Дисертационния труд е разработен на високо научно ниво и допринася за решаването на важни практически проблеми. Бих препоръчал на автора в следващи разработки да се позовава на първични източници, а не учебни материали, често без посочен автор (каквито например са източниците в бележки 46 и 47). Желателно е също така да запознае международната научна и експертна общност със своите резултати, като търси публикуване на избрани резултати в международни издания на английски език. В дисертацията има достатъчно оригинални резултати, които очаквам да предизвикат интерес и признание на представените в дисертационното изследване резултати.

Имайки предвид гореизложеното, положителната ми оценка за представения дисертационен труд и факта, че кандидатът удовлетворява необходимите изисквания на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане, смятам, че на Албена Иванова Попова може да бъде присъден образователно-научната степен „доктор” в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление: 9.1. Национална сигурност, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Дата: 18 февруари 2022 г.

Подпис.....